

450 LAT UNIŲ BELSKIEJ

LIUBLINO UNIŲS
450-OSIOS
METINĖS

1569 ★ 2019

JANAS MATEJKO
(Jan Matejko)
Liublino unija, 1869
aliejiniai dažai, drobė,
(fragmentas)

Varšuvos nacionalinio
muziejaus depozitas
Liublino muziejuje Liubline

Paveikslas nutapytas 1869 metais Liublino unijos 300 metų jubiliejaus proga. Drobė neparodo tiksliai XVI a. įvykių, bet yra meniška vizija, sąmoningas istoriškas pasisakymas apie bendrą lenkų-lietuvių-rusėnų praeitį. Janas Matejko paveiksle parodė priesaikos aktui momentą. Veiksmas vyksta Liublino pilies viduje, o salė įrengta yra Vavelio pilies kambarių pavyzdžiu.

Gerbiamieji Ponios ir Ponai,

2019 metais sukanka Liublino unijos pasirašymo 450-osios metinės. Pabrėžiant šią svarbią datą, Lenkijos respublikos Seimo nutarimu 2019-ieji metai nuo 2018 m. liepos 20 dienos paskelbti Liublino unijos metais.

Tai būtent Liubline, jau XVI amžiuje buvo pabrėžiamos tos vertybės ir idėjos, kurios laikui bėgant tapo Liublino unijos pamatais. Dėl Liublino unijos miestas Liublinas tapo savotišku šiuolaikinės Europos – daugelio tautų ir kultūrų mozaikos – šaltiniu. Dėl iškilmingų minėjimų 2019 metais, Liublinas turės galimybę priminti apie savo reikšmingą vaidmenį kuriant Europos tautų bendriją.

Prieš mus taip pat 15-osios Lenkijos įstojimo į Europos Sąjungą metinės. Trokštame prisiminti popiežiaus Jono Pauliaus II-ojo žodžius švęsdami šiuos metus su šūkiu „Nuo Liublino unijos iki Europos Sąjungos“, rodydami, kaip iš Liublino unijos paveldo ir patirties semti ir kurti Europos Sąjungos ateitį.

Nuoširdžiai kviečiu!

dr Krzysztof Żuk
Liublino miesto prezidentas

Liublinas 1618 metais –
Hogenbergo ir Brauno Liublino
miesto vaizdas

1569 metais sudaryta Liublino unija buvo daugialypis įvykis, kuris daugeliui metų apibrėžė politinę ir visuomeninę tvarką mūsų Europos dalyje. Tuo metu sukurta Abiejų Tautų Respublika buvo istorijoje retas pavykęs bandymas sukurti darnumą santykiuose tarp įvairių tautų, kultūrų ir religijų. Liublinas – vieta, kur kryžiuosiai svarbiausius sujungtos valstybės miestus jungiantys keliai – įgavo dėl to vieno iš tais laikais vykusių pokyčių centrų statusą.

Liublino unija buvo viena vertus politinio realizmo ir nelengvo gebėjimo kurti susitarimą esant susiskaldymams pamoka, kita vertus laikui bėgant įgavo simbolinę reikšmę, kaip vienybės “laisvi su laisvais, lygūs su lygiais” kūrimo pavyzdys. Šioje perspektyvoje Karūna ir Lietuva darnos vardan ištiesdamos viena kitai ranką bendrai kūrė laisvės ir pagarbos teisėms erdvę. Ir tikriausiai būtent šis Unijos aspektas įtakojė tai, kad atmintis apie ją išlaikė Abiejų Tautų Respublikos žlugimą, pasidalijimų laiką ir audringą XX amžių.

1569 m. įvykių svarbos suvokimas tapo reikšmingu Liublino miesto ir gyventojų tapatybės elementu. Tai liudija tuoj po Unijos pasirašymo pastatytas paminklas. Pagal tradiciją jis pastatytas toje vietoje, kur įkūrė stovyklą į bendrą seimą atvykę Lietuvos bajorai – apie tai iki šios dienos primena didžiausios mūsų miesto aikštės pavadinimas. Stanislovo Stašico iniciatyva 1826 m. iš naujo pastatytas paminklas greitai tapo vienu iš Liublino simbolių, patriotinių susirinkimų ir demonstracijų vieta, primenanti apie Abiejų Tautų Respublikos didybę ir jos piliečių politinę išmintį.

Praėjus 450 metams nuo šio akto pasirašymo verta grįžti ne tik prie apie jį sukurtos legendos. Reikia taip pat dar kartą susimąstyti apie Unijos vertinimą, pažvelgti į tuos įvykius plačia perspektyva, atsižvelgiančia į visų Žečpospolitos žemėse gyvenančių tautybių teises, dar kartą ir iš naujo apmąstyti įvairias 1569 m. pasekmes, apmąstyti ir prisiminti jų paveldą.

Šia išskirtine proga ruošiamas minėjimų „Nuo Liublino unijos iki Europos Sąjungos“ programa apima eilę įvairių kultūrinių renginių, koncertų, parodų, spektaklių ir konferencijų, vyksiančių ištisus metus, organizavimą. Pagrindinės išskilmės planuojamos 2019 m. gegužės 1 – liepos 1, apimiančios dvi reikšmingas metines: **Lenkijos įstojimo į Europos Sąjungą 15-osios metinės (gegužės 1) ir Liublino unijos pasirašymo 450-osios metinės (liepos 1)**. Į renginių organizavimą įsitraukė miestai partneriai ir susidraugavę miestai, Liublino vidurinės ir aukštosios mokyklos bei daugelis mokslo ir kultūros institucijų šalyje ir užsienyje.

Liublino unijos 450 metų jubiliejaus „Nuo Liublino unijos iki Europos Sąjungos“ programa

PASIRINKTI RENGINIAI

SEZONAS LUBLINAS / balandžio 26 - gegužės 5
daugiau nei 100 renginių, skirtų Liublino unijai, teminiai pasivaikščiavimai, ekskursijos dviračiais, meninės ir kultūrinės dirbtuvės, objektų lankymas.
ORGANIZATORIUS: Liublino miestas / sezon.lublin.eu

DVIEJŲ SUSIJUNGIMŲ ŠVENTĖ / gegužės 1-5

- **„UNIJA LIETUVOS AIKŠTĖJE“**
– Lenkijos įstojimo į Europos Sąjungą 15 metų sukakčiai – šeimos iškyla, žaidimai, spektakliai, koncertai ir **EUROPOS FONDŲ ATVIROS DIENOS**
- **LIUBLINO FILHARMONIJOS ORKESTRO KONCERTAS LIETUVOS AIKŠTĖJE / gegužės 1**
lenkų, lietuvių kompozicijos ir *Odė džiazgsmui* (Europos Sąjungos himnas)
- **DAUGIALYPĖS TERPĖS FONTANŲ ŠOU**
atidarymas Lietuvos aikštėje / **gegužės 3**
ORGANIZATORIUS: Liublino miestas

DVIEJŲ SUSIJUNGIMŲ KONGRESAS / gegužės 13-15

Diskusijos, konferencijos, susitikimai.

- **„DVIEJŲ SUSIJUNGIMŲ ŠVENTĖ – NUO LIUBLINO UNIJOS IKI EUROPOS SĄJUNGOS“**
– Miesto paminklų restauratoriaus biuro organizuojama Europos paveldo ženklų sesija / **gegužės 13-14**
- **KONFERENCIJA „BENDRYSTĖ IR SAVIVALDA“**
organizuojama Marijos Kiuri-Sklodovskos universiteto Politologijos fakulteto / **gegužės 15**
- **„LIUBLINO UNIJOS LEIKŲ LIUBLINAS“**
– Vaivadijos paminklų restauratoriaus sesija / **gegužės 15**

PASAULIO ČEMPIONATAS FIFA U-20 / gegužės 23 – birželio 11

Didelė sporto šventė – Liublinas bus vienas šio renginio šeimininkų.

LIUBLINO MIESTŲ PARTNERIŲ CHORŲ FESTIVALIS / gegužės 30 – birželio 1

Lenkijos, Lietuvos, Baltarusijos ir Ukrainos chorų susitikimas.
ORGANIZATORIUS: Liublino miestas, Marijos Kiuri-Sklodovskos universitetas Liubline, Liublino H. Vieniavskio filharmonija

KULTŪROS NAKTIS LIUBLINE (birželio 1/2) ir KULTŪROS NAKTIS VILNIUJE BIRŽELIO 15/16

Lietuvių menininkų iš Vilniaus, Kauno (Europos kultūros sostinė 2022), Panevežio (miestas partneris) ir kitų miestų pristatymas Liubline bei Liublino menininkų atsakomasis vizitas Kultūros naktyje Vilniuje.
ORGANIZATORIUS: Kultūros dirbtuvės Liubline

LIUBLINO SKAUTŲ ŽAIDIMAS MININT UNIJĄ / birželio 8

Lenkijos ir Lietuvos skautų susitikimas.
ORGANIZATORIUS: Liublino skautų sąjungos būrys

UNIJA RAJONUOSE – BIRŽELIS – LIEPA

Projekte planuojama keliolika meninių renginių įvairiuose Liublino rajonuose.
ORGANIZATORIUS: Liublino skautų sąjungos būrys

LIUBLINO LEGENDŲ FESTIVALIS / birželio 14-15

Senamiesčio turgus taps spektaklių, teatro ir muzikinių pasirodymų, atkuriančių senų laikų įvykius ir nuotaiką, vieta.
ORGANIZATORIUS: Liublino miestas

TARPTAUTINIS RENESANSO FESTIVALIS / birželio 21-23

Miestą užvaldys šokis, muzika, teatras ir žongliravimas Jogailaičių laikų vėliavomis.
ORGANIZATORIUS: Belriguardo fondas – langas į istoriją ir meną

KULTŪROS RYTAI – KITOKS SKAMBĖJIMAS ART’N’MUSIC FESTIVAL / birželio 27-30

Festivalis kviečia įdomiausius menininkus iš stilių, tradicijų ir kultūrinės įtakos sandūros.
ORGANIZATORIUS: Kultūros dirbtuvės Liubline

ŠVENČIAME UNIJĄ / birželio 28 – liepos 4

Senosios ir šiuolaikinės muzikos koncertai, bendrai dainuojama *Te Deum Laudamus*, įspūdingi pasirodymai ir riterių rekonstrukcijos, pasivaikščiavimai ir su Liublino unija susijusių objektų lankymas.

LIUBLINO UNIJOS DIENA / liepos 1

Oficialus minėjimas – šv. Mišios Dominikonų bazilikoje ir Liublino miesto tarybos iškilminga sesija. Po pietų vyks šeimos iškyla, o vakare 3D projekcija.
ORGANIZATORIUS: Liublino miestas

KONGRESAS UT UNUM SINT / liepos 4-7

Tarptautinis vaikų chorų susitikimas.
ORGANIZATORIUS: Lenkijos federacija Pueri Cantores

ABIEJŲ TAUTŲ FESTIVALIS / liepos 5-7

Lenkijos ir Lietuvos bei rytinių kresų folklorinių ansamblių susitikimas.
ORGANIZATORIUS: Vandos Kaniorovos dainų ir šokių ansamblis „Lublin“

LIUBLINO UNIJOS SEJMO EUROPOS TAKŲ KONGRESAS LIUBLINE / liepos 14-17

Susitikimą organizuoja Takų unija „Vakarai – Rytai“

SUSIJĘ RENGINIAI

RESTAURATORIŲ LAURAS 2019 / balandžio 17

Vaivadijos atvirojo konkurso „Restauratorių lauras“ dvidešimtos laidos apdovanojimų įteikimas.

XXVI VISOS LENKIJOS MIESTŲ HEJNALŲ APŽVALGA / rugpjūčio 15

ORGANIZATORIUS: Visos Lenkijos miestų hejnalų mylėtojų draugija

JOGAILAIČIŲ MUGĖ / rugpjūčio 16-18

Festivalis mini Liublino mugės, kurių pradžia siekia XV a. ORGANIZATORIUS: Kultūros dirbtuvės Liubline

EUROPOS SKONIO FESTIVALIS „LIETUVA“ / rugsėjo 2-8

Eksponentų iš Lietuvos, Lenkijos ir visos Europos pasirodymas. Tai bus koncertų, susitikimų su poetais, spektaklių ir parodų laikas.

ORGANIZATORIUS: Kresų skonio akademija

XX VISUOTINIS LENKIJOS ISTORIKŲ IR UŽSIENIO SVEČIŲ SUVAŽIAVIMAS / rugsėjo 18-20

Mokslininkų diskusijos ir susitikimai, pamąstymai apie didžiuosius istorijos pokyčius.

Rugsėjo 20 d. vyks po Liublino unijos pasirašymo buvusio pokylio rekonstrukcija.

ORGANIZATORIUS: Lenkijos istorikų draugija, Marijos Kiuri-Sklodovskos universitetas, Liublino katalikiškasis Jono Pauliaus II universitetas ir Valstybės archyvas Liubline.

RYTŲ EUROPOS INICIATYVŲ KONGRESAS / rugsėjo 23-24

Rytų Europos politikai susitiks minėdami Liublino unijos 450 metų jubiliejų, Lenkijos buvimo Rytų partnerystėje 10-ąsias metines ir Lenkijos buvimo Europos Sąjungoje 15-ąsias metines.

ORGANIZATORIUS: Liublino miestas

LIUBLINO AMATŲ SAVAITĖ / rugsėjo 29 – spalio 6

Konferencija, koncertai, susitikimai, parodos ir Liublino amatų pristatymas.

ORGANIZATORIUS: Amatų ir verslininkystės rūmai

ŠVIETIMO PROGRAMA

LIUBLINO UNIJA MOKYKLOJE / nuo vasario 25

Pamokos apie Liublino uniją, vykdomos pagal universalų scenarijų, kurį parengė Liublino unijos III bendrojo lavinimo licėjaus mokytojai. Scenarijus patalpintas interneto svetainėje unia.lublin.eu.

LIUBLINO UNIJA DARŽELYJE / visų metų programa

Speciali programa, skirta Liublino darželinukams, pasibaigianti didele Liublino darželių paruošta unijos puota.

POŽEMIO KELIŲ FORUMAS / kovo 8-10

Periodinis subjektų, tvarkančių požemius visoje Lenkijoje, susitikimas.

LĒLIŲ LIUBLINO UNIJA

Meninių lėlių, inspiruotų Jano Matejkos paveikslu Liublino unija, kolekcijos paroda Juzefo Čechavičiaus literatūri-niame muziejuje Liubline ir pristatymas miesto pradinėse mokyklose ir daželiuose.

PLENERINIS LĒLIŲ SPEKTAKLIS APIE LIUBLINO UNIJA

Išskirtinė plenerinio lėlių spektaklio, skirto jauniausiems miesto gyventojams, produkcija.

ORGANIZATORIUS: H. K. Anderseno teatras

ŠVIETIMO PORTALAS APIE LIUBLINO UNIJA ir LEIDINYS “LIUBLINO UNIJOS ELEMENTORIUS”

Edukacinio pobūdžio portalas skirtas Liublino unijai.

Portalą praturtins edukacinio pobūdžio leidinys “Liublino unijos elementorius”.

ORGANIZATOR: Ośrodek „Brama Grodzka - Teatr NN”

ATVIRŲ PASKAITŲ CIKLAS „LIUBLINO UNIJA IR JOS TRADICIJOS” / liepa – gruodis

Atvirų paskaitų ciklas, vykstantis Vaivadijos H. Lopacinskio bibliotekoje.

FOTOGRAFIJOS LIUBLINAS – 450 METŲ LIUBLINO UNIJAI

Dirbtuvės ir fotografijos konkursas mokiniams.

ORGANIZATORIUS: Liublino unijos III bendrojo lavinimo licėjus

ŠVĖSKIME KARTU!

Liublino unijos pasirašymo 450-ųjų metų minėjimo programa yra atvira, skatinanti miesto gyventojų bendradarbiavimą.

450 METŲ LIUBLINO UNIJAI – GYVENTOJŲ INICIATYVŲ KONKURSAS

Atvira gyventojų teminių iniciatyvų atranka.

ORGANIZATORIUS: Edukacinių veiksmų fondas KreAdukcija.

MIESTO JAUNIMO AKTYVATORIUS – 450 METŲ LIUBLINO UNIJAI

Programa skirta 14-18 metų amžiaus jaunumui, kuris projektinėse grupėse kurs ir vykdys su jubiliejumi susijusius mini projektus.

ORGANIZATORIUS: Fondas Sempre a Frente.

DOTACIJŲ IR MIKRODOTACIJŲ PROGRAMA „KULTŪROS RAJONAI”

Programa, skirta praturtinti miesto rajonų kultūrinį ir visuomeninį gyvenimą. Projektų atranka vykdoma iki 2019 balandžio 1 dienos.

dzielnicekultury.lublin.eu.

Pilna jubiliejaus programa yra paskelbta interneto svetainėje

unia.lublin.eu

Liublinas – Liublino unijos miestas

EUROPOS PAVELDO ŽENKLAS

Šis ženklas yra skiriamas materialiams ir nematerialiems objektams, turintiems simbolinę reikšmę Europos istoriniam ir kultūriniam paveldui, esantiems gyvu kontinento bendros politinės realybės ir istorinės atminties prisiminimu.

Tarptautinės ekspertų grupės, veikiančios prie Europos Sąjungos, sprendimu 2015 m. kovo 10 dieną Liublino miestas gavo Europos paveldo ženklą kaip Liublino unijos vieta – išskirtinis dviejų etniškai ir religiška besikuriančių šalių taikingos ir demokratiškos integracijos simbolis. Šias idėjas ma-

teriališkai atstovauja Liublino kraštovaizdyje išsaugoti kultūros paminklai – Liublino pilyje esanti Šv. Trejybės koplyčia, Liublino unijos paminklas ir Šv. Vyskupo kankinio Stanislovo bažnyčia bei Dominikonų vienuolynas.

ŠVENTOSIOS TREJYBĖS KOPLYČIA LIUBLINO PILYJE

Šventosios Trejybės koplyčia Liublino pilyje tai vienas vertingiausių viduramžių meno paminklų ne tik Lenkijoje, bet ir Europoje. Jai suteiktas Europos paveldo ženklas. Koplyčią pastatė karalius Kazimieras Didysis, o jos vidų iki šiol puošia nuostabūs karaliaus Vladislavo Jogailos finansuotos Rusijos-Bizantijos freskos. Tai unikalus Europos mastu Rytų ir Vakarų kultūrų susiliejimų liudijimas, nes Romos katalikų šventovę puošia Rytų bažnyčios tėvų atvaizdai. Statinys yra senoje karalių pilyje, toje vietoje, kur anot tradicijos svarstyta apie Liublino unijos pavidalą.

ŠV. VYSKUPO KANKINIO STANISLOVO BAZILIKA IR DOMINIKONŲ VIENUOLYNAS

Bazilika yra vienas vertingiausių sakralinių objektų Liubline. Bažnyčią ir vienuolyną 1342 metais finansavo karalius Kazimieras Didysis. Bažnyčioje 1569 metais pasirašius Liublino uniją buvo švenčiamos padėkos pamaldos, kuriose dalyvavo karalius Žygimantas Augustas. Šventovė jau tada džiaugėsi tarptautine šlove dėl joje patalpintų Šventojo Kryžiaus relikvijų, vienu didžiausių pasaulyje. Su relikvijų buvimu yra susiję daug stebinančių ir stebuklingų įvykių. Viena iš legendų pasakoja, kad procesija su relikvijomis apsaugojo miestą nuo tragiško gaisro 1719 m. Deja 1991 m. per šimtmečius bažnyčioje saugomos relikvijos buvo pavogtos.

Dominikonų vienuolyno ansamblis Liubline tai paminklas, kuriam suteiktas Europos paveldo ženklas. Jį galima lankyti beveik visą, kartu su tapybos galerija ir vienuolyno lobynu.

LIUBLINO UNIJOS PAMINKLAS

Paminklas yra Lietuvos aikštėje, kurios pavadinimas mini Lietuvos atstovų stovyklavimo tradiciją Liublino seimo metu 1569 m. Krakowskie Przedmieście gatvėje, netoli nuo šios vietos, seimo metu karalius Žygimantas Augustas priėmė iš Prūsų hercogo Albrechto II Frydricho Hohencolerno duoklę, aprašytą Jano Kochanovskio poemoje „Vimpelas“ („Proporzec“) arba prūsų duoklė.

Vėlesnė tradicija byloja, kad pirmas paminklas pastatytas dar karaliaus Žygimanto Augusto valdymo laikais. Iki šiol išsaugotas paminklas ketais obelisko formos ant cokolio buvo pastatytas 1826 metais Mokslų mylėtojų draugijos ir Stanislova Stašico iniciatyva pirmo, 1819–1820 metais išardyto, paminklo vietoje. Cokolio priekinę dalį puošia paausuotas bareljefas, rodantis dvi alegorines figūras, vilkinčias antikinius rūbais, spaudžiančias viena kitai ranką – Poloniją ir Lithuaniją, vaizduojančias dviejų didelių, daugiataučių Europos šalių – Lenkijos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės – susijungimo aktą. Kitoje cokolio pusėje yra paausuotas užrašas, aiškinantis akto turinį: „Lietuvos ir Karūnos susijungimas“. Liublino unijos paminklas tai simbolis, primenantis daugiakultūrinę ir daugiareliginę Liublino ir Abiejų Tautų Respublikos istoriją..

„Šis miestas turi savo istorinę išraišką. Tai ne tik Liublino unijos prasmė, bet visko, kas sudaro šios unijos istorinį, kultūrinį, etinį ir religinį kontekstą. Visą didįjį istorinį susitikimą tarp Vakarų ir Rytų procesą. Tarpusavio pritraukimo ir atstūmimo. Atstūmimo, bet ir pritraukimo. Šis procesas priklauso visai mūsų istorijai. Galima pasakyti, kad mūsų istorija glūdi pačiame šio proceso viduje (...). Taigi aktas, kurį simboliškai rodo šis miestas – Liublinas (...), turi didelę reikšmę ne tik Lenkijos, bet ir Europos mastu. Žinoma, universaliu mastu”.

Šventojo Jono Pauliaus II-ojo prakalba mokslo pasaulio atstovams, pasakyta 1987 m. birželio 9 d. susitikime Liublino katalikiškajame universitete.

„Liublino unijos aktualumas siejasi šiandien su Europos Sąjunga, ieškančia šaknų mūsų kontinento pilietinėse – federalinėse tradicijose. Liublino unija, ko ilgai nematyta ir nevertinta, yra viena iš labai svarbių būtent šios tradicijos apraiškų, viena iš reikšmingų šiandieninės Sąjungos pirmtakių”.

Prof. Jerzy Kłoczowski, Unia Lubelska. Lublin miasto unii, 1999 rok (Liublino unija. Liublinas – unijos miestas, 1999 m.) – leidinys, išduotas Liublino unijos akto pasirašymo 430 metinių proga.

LIUBLINO UNIJOS AKTAS

1569 m. liepos 1 d. Liubline Bendrajame seime Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės atstovai ir bajorai atnaujina uniją su Lenkijos Karūna. Unijos dokumento galia susikūrusi valstybė – Abiejų Tautų Respublika – nuo šiol turėjo vieną, bendrai renkamą valdovą, bendrą seimą, gynybą, užsienio politiką ir monetą.

Liublino unijos aktas – originalas; lenkų kalba; 72 x 45 cm + 10 cm pergamentinis popierius. Invokacija užrašyta kapitaliniu raštu. 77 antspaudai ant 47-ių siūlų pynių.

Originalas yra saugomas Centriniam senųjų aktų archyve Varšuvoje, Pergamentinių dokumentų rinkinys, sign. 5627.

Smulki informacija ir aktuali programa yra paskelbta interneto svetainėje:

unia.lublin.eu

 Lublin700 / Od Unii do Unii

LEIDĖJAS:

Urząd Miasta Lublin
(Liublino miesto savivaldybė)
plac Króla Władysława Łokietka 1
20-109 Lublin
unia@lublin.eu

ISBN: 978-83-953670-7-6